

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI VAZIRLAR MAҲKAMASINING
ҚАРОРИ**579 Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизими тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида**

«Радиациявий хавфсизлик тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни, Вазирлар Маҳкамасининг «Ионлаштирувчи нурланиш манбалари айланишини давлат томонидан ҳисобга олиш ва назорат қилиш тизимини ташкил этиш қоидаларини тасдиқлаш ҳақида» 2009 йил 3 апрелдаги 98-сон ҳамда «Ўзбекистон Республикаси Фавқулудда вазиятларда уларнинг олдини олиш ва ҳаракат қилиш давлат тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида» 2011 йил 24 августдаги 242-сон қарорларининг талаблари бажарилишни таъминлаш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси **қарор қилади:**

1. Қўйидагилар:

Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизими тўғрисидаги низом 1-иловага мувофиқ;

Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимининг ташкилий тузилмаси 2-иловага мувофиқ;

Ионлаштирувчи нурланишнинг санкцияланмаган (эгасиз) манбалари аниқланганда назорат қилувчи органлар ва мудофаа тузилмаларининг ўзаро ҳамкорлик қилиш тартиби 3-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

2. Ўзбекистон Республикаси Фавқулудда вазиятлар вазирлиги Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Ички ишлар вазирлиги, Давлат табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси, Давлат божхона қўмитаси, «Санотгеоконтехназорат» давлат инспекцияси, бошқа манфаатдор вазирликлар ва идоралар билан биргаликда жойларда Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизими кучлари ва воситаларининг ўзаро ҳамкорлик қилиши масалаларини ишлаб чиқиш бўйича ҳар йилги мавзули тактик-махсус машқларни ўтказсин.

3. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари, тегишли вазирликлар ва идоралар уч ой муддатда Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимининг ҳудудий ҳамда функционал ёрдамчи тизимлари тўғрисидаги низомни ишлаб чиқсинлар ва тасдиқласинлар.

4. Вазирликлар ва идоралар бир ой муддатда ўз идоравий норматив-ҳуқуқий ҳужжатларини ушбу қарорга мувофиқлаштирадилар.

5. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси

публикаси Бош вазирининг ўринбосари Ғ.И. Ибрагимов зиммасига юклансин.

**Ўзбекистон Республикасининг
Бош вазири**

Ш. МИРЗИЁЕВ

Тошкент ш.,
2012 йил 20 декабрь,
358-сон

Вазирлар Маҳкамасининг
2012 йил 20 декабрдаги 358-сон қарорига
1-ИЛОВА

**Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш,
барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат
тизими тўғрисида
НИЗОМ**

I. Умумий қоидалар

1. Ушбу Низом Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимининг асосий вазифалари, таркиби ва уни ташкил этиш тартибини белгилайди.

2. Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизими ўзида табиий, техноген ва бошқа хусусиятга эга бўлган, жойнинг радиоактив ифлосланиши билан бирга кечадиган (радиациявий авариялар) фавқулодда вазиятлардан аҳоли ва худудларни ҳимоя қилиш масалаларини ҳал этиш ваколатига кирадиган давлат бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, хўжалик бирлашмалари, корхоналар ва муассасаларнинг кучлари ва воситаларини бирлаштирадиган ташкилий-техник тизимни ифодалайди.

3. Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизими Ўзбекистон Республикасида фавқулодда вазиятлардан хабардор қилиш ва бундай вазиятларда ҳаракат қилиш давлат тизимининг ажралмас қисми ҳисобланади.

4. Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизими органлари ўз фаолиятида Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунларига, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг қарорларига, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари, қарорлари ва фармойишларига, Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари ва фармойишларига, ушбу Низомга ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга амал қилади.

II. Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимининг асосий вазифалари ва мақсадлари

5. Қуйидагилар Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимининг асосий вазифалари ҳисобланади:

табиий, техноген ва бошқа тарзда келиб чиқадиган радиациявий авариялардан хабардор қилиш ва уларнинг оқибатларини тугатишда радиация хавфсизликни таъминлаш соҳасида давлат сиёсатини (концепциясини) ишлаб чиқиш ва амалга ошириш;

радиациявий аварияларни, шунингдек уларга олиб келадиган ташқи ва ички таҳдидларни прогнозлаштириш, уларнинг олдини олиш, уларни барвақт аниқлаш, уларнинг кенгайишига йўл қўймаслик ва тугатиш чора-тадбирларини режалаштириш ва улар амалга оширилишини таъминлаш;

Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимининг кичик тизимлари фаолият кўрсатишини ташкил этиш ва уларнинг норматив-ҳуқуқий базасини ишлаб чиқиш;

радиациявий хавфли объектлар ва участкаларда радиациявий вазиятни мунтазам кузатиш ва назорат қилишни ташкил этиш ва амалга ошириш (радиация мониторинги);

радиациявий авариялар таҳдиди ёки юзага келиш хавфи бўлган тақдирда хабардор қилиш ва ҳаракат қилиш учун мўлжалланган Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимининг куч ва воситалари доимий тайёргарлигини ташкил этиш ва ҳолатини назорат қилиш чора-тадбирларини режалаштириш ва амалга ошириш;

жойларда радиациявий авариялардан хабардор қилиш, уларнинг кенгайишига йўл қўймаслик ва оқибатларини тугатиш учун мўлжалланган моддий ва молиявий ресурслар захирасини ташкил этиш;

радиациявий авариялардан хабардор қилиш ва уларнинг оқибатларини тугатиш, радиациявий аварияларнинг кенгайишига йўл қўймаслик ва тугатиш ишларига жалб этиладиган юридик ва жисмоний шахсларнинг мажбурий суғурта қилиш;

радиациявий аварияларнинг олдини олиш, уларнинг кенгайишига йўл қўймаслик ва оқибатларини тугатиш ишларида қатнашган ҳамда чекланган йўл қўйиладиган миқдордан ортиқча нурланган шахсларнинг ижтимоий муҳофазасини таъминлаш, шунингдек амалдаги қонун ҳужжатлари доирасида уларга имтиёзлар ва тиббий-психологик реабилитацияни тақдим этиш;

радиациявий хавфсизлик ва радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш соҳасида илғор халқаро тажрибани жорий этиш масалалари бўйича халқаро ҳамкорликни амалга ошириш.

6. Қуйидагилар Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимининг мақсадлари ҳисобланади:

аҳоли ва ҳудудларни радиациявий ҳимоя қилиш тадбирларини олдиндан ўтказиш, радиациявий аварияларнинг олдини олиш, уларнинг оқибатларини минималлаштириш ва тугатиш;

реал радиациявий вазият тўғрисида маълумотлар тўплаш, уларни таҳлил қилиш, қайта ишлаш ва ахборот алмашиш, шунингдек ахборот-таҳлил кичик тизимларини ташкил этиш ва уларнинг фаолият кўрсатишини таъминлаш учун ушбу ахборотни Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизими бошқаруви органларига тақдим этиш.

III. Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимини ташкил этиш тартиби

7. Радиациявий аварияларини прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизими республика ҳудудида радиациявий вазиятнинг ҳолати, радиациявий вазиятнинг барқарорлигига хавф солувчи манбалар ва жараёнларни барвақт аниқлаш ва таҳлил қилиш устидан доимий назорат (мониторинг)ни таъминлаш ва радиациявий вазиятни баҳолаш натижалари асосида барқарор радиациявий вазиятни сақлаб қолиш бўйича шошилинч чора-тадбирлар кўриш ваколатига кирадиган давлат бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, хўжалик бирлашмалари, корхоналар ва муассасаларнинг кучлари ва воситаларини бирлаштиради.

8. Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизими ҳудудий, функционал ва ахборот-таҳлил кичик тизимларидан иборат:

Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳудудий тизимлари ўз ҳудудлари доирасида радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, улардан хабардор қилиш, уларнинг кенгайишига йўл қўймаслик ва оқибатларини тугатиш учун маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, давлат бошқаруви органлари ҳудудий бўлинмалари, хўжалик бирлашмалари, корхоналар ва муассасаларнинг кучлари ва воситаларини бирлаштиради.

Функционал кичик тизимлар ушбу Низомнинг 15 — 21-бандларида кўрсатилган радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш, уларнинг кенгайишига йўл қўймаслик ва тугатиш бўйича муайян функцияларни амалга ошириш ваколатига кирадиган давлат бошқаруви республика органларининг ҳамда уларнинг жойлардаги бўлинмаларининг кучлари ва воситаларини бирлаштиради.

9. Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизими республика, маҳаллий ва объектлар даражаларига бўлинади. Ҳар бир даража:

раҳбарлик қилувчи орган;

кундалик бошқариш органи;

радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш, улар-

дан хабардор қилиш, уларнинг кенгайишига йўл қўймаслик ва тугатишнинг куч ва воситалари;

моддий-техника захиралари ва молиявий ресурслардан иборат бўлади.

10. Раҳбарлик қилувчи органлар — бу аҳоли ва ҳудудларни радиациявий хусусиятли таҳдидлардан ҳимоя қилиш масалаларини ҳал этиш ваколатига кирадиган органлар. Улар:

республика даражасида — Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси;

маҳаллий даражада — Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари;

объектлар даражасида — радиациявий хавфли объект/ионлаштирувчи нурланиш манбалари мавжуд бўлган объект раҳбарияти (маъмурияти) билан ифодаланеди.

11. Кундалик бошқариш органлари — бу радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш, уларнинг кенгайишига йўл қўймаслик ва тугатиш бўйича кучлар ва воситаларни бевосита бошқариш ваколатига кирадиган давлат бошқаруви органлари ва уларнинг жойлардаги бўлинмалари, хўжалик бирлашмалари, корхоналар ва муассасалар:

республика даражасида — Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, Давлат божхона қўмитаси, Давлат табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси, Давлат геология ва минерал ресурслар қўмитаси, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Ер қаърини геологик ўрганиш, саноатда, кончиликда ва коммунал-маиший секторда ишларнинг беҳатар олиб борилишини назорат қилиш давлат инспекцияси («Саноатгеоконтехназорат» давлат инспекцияси), Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Гидрометеорология хизмати маркази («Ўзгидромет» маркази), Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси;

маҳаллий даражада — Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, Давлат божхона қўмитаси, Давлат табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси, «Ўзгидромет» марказининг ҳудудий бўлинмалари;

объектлар даражасида — радиациявий-хавфли объектлар/ионлаштирувчи нурланиш манбаларидан фойдаланувчиларнинг фавқулодда вазиятлар бўйича бўлимлари (мутахассислар).

12. Атроф муҳитнинг ҳолати устидан радиациявий назоратни ҳамда аҳоли ва ҳудудларни радиациявий авариялар оқибатларининг салбий таъсиридан ҳимоя қилиш тадбирларини амалга ошириш вазифасига кирадиган давлат бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, хўжалик бирлашмалари, корхоналар ва муассасаларнинг ихтисослаштирилган тузилмалари радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш, улардан хабардор қилиш, уларнинг кенгайишига йўл қўймаслик ва уларни тугатиш кучлари ва воситалари ҳисобланади.

Ихтисослаштирилган тузилмалар (бўлинмалар) таркибига кўра идоравий, ҳудудий ва объектлар тузилмаларига бўлинади:

вазирликлар, давлат қўмиталари ва идораларнинг радиациявий назоратни амалга ошириш ҳамда радиациявий разведка ва химоя қилиш тадбирларини амалга ошириш мақсадида ташкил этилган тузилмалари идоравий ихтисослаштирилган тузилмаларга тегишли бўлади. Идоравий ихтисослаштирилган тузилмаларнинг асосини Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, Давлат божхона қўмитаси, Давлат табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси, Давлат геология ва минерал ресурслар қўмитаси, «Саноатгеоконтехназорат» давлат инспекцияси, «Ўзгидромет» марказининг тузилмалари ташкил этади;

худудий ихтисослаштирилган тузилмалар давлат бошқаруви тегишли органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, хўжалик бирлашмаларининг худудий бўлинмалари, корхоналар ва муассасаларнинг тузилмалари, шунингдек улар негизида ташкил этиладиган юқори тайёргарлик фуқаро муҳофазаси тузилмалари ҳисобланадиган махсус химоянинг йиғма мобил отрядлари вилоят бўлинмалари билан ифодаланади;

объектли ихтисослаштирилган тузилмалар авария-техник командалари (гуруҳлар), радиациявий разведка, махсус ишлов бериш гуруҳлари ва радиациявий-хавфли объектларда ташкил этиладиган бошқа тузилмалар билан ифодаланади.

Аҳоли ва ҳудудларни радиациявий химоя қилиш, радиациявий авариялардан хабардор қилиш, уларнинг оқибатларини минималлаштириш ва тугатиш тадбирларини олдиндан ўтказиш мақсадида Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизими даражаларининг ҳар бирида уларнинг бошқарув органлари хатти-ҳаракатлари ва куч ва воситаларининг ўзаро ҳамкорлиги режалари ишлаб чиқилади. Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимининг ҳар бир даражасида саъй-ҳаракатлар режаси ўз вақтида ишлаб чиқирилиши учун кундалик бошқарув органлари жавоб беради.

13. Радиациявий авариялардан хабардор қилиш, уларнинг кенгайишига йўл қўймаслик ва оқибатларини тугатиш бўйича тадбирларга Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорига кўра Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлигининг қўшилмалари, қисмлари ва муассасалари жалб этилиши мумкин.

Шунингдек авария-қутқарув ва қидирув-қутқарув тузилмалари белги-ланган тартибда жалб этилиши мумкин.

IV. Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат tizimining амал қилишини таъминлаш бўйича давлат органларининг функциялари

14. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси:
радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳара-

кат қилиш тизимини ташкил этиш ва унинг фаолияти устидан умумий раҳбарлик қилади;

радиациявий хавфсизликни таъминлаш соҳасида давлат сиёсати ишлаб чиқилиши ва амалга оширилишини таъминлайди;

атроф муҳитнинг радиациявий ифлосланишидан хабардор қилиш ва оқибатларини тугатиш бўйича махсус орган – Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Радиациявий ва ядровий хавфсизлик бўйича комиссия орқали Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари, вазирликлар ва идоралар ҳамда уларнинг жойлардаги бўлинмаларининг фаолиятини мувофиқлаштиради ва самарали ўзаро ҳамкорлигини ташкил этади;

Радиациявий аварияларни прогноллаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимининг куч ва воситаларини молиявий ва ресурслар билан таъминлайди.

15. Фавқулодда вазиятлар вазирлиги:

кундалик бошқарув органлари фаолиятини, Радиациявий аварияларни прогноллаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимининг куч ва воситаларини мувофиқлаштиради;

республика бўйича радиациявий вазият устидан мониторинг натижалари бўйича маълумотлар тўплайди, уларни таҳлил қилади ва алмашади;

ўзаро ҳамкорлик қилувчи тузилмаларни радиациявий авария хавфи ёки у юз берганлигидан хабардор қилади ва уларга биринчи бўлиб муносабат билдириш ташаббуси билан чиқади;

радиоациявий авария (радиологик терроризм) кенгайишига йўл қўймаслик ва оқибатларини тугатиш тадбирларини ташкил этади ва амалга оширади;

аҳоли барча қатламларини радиациявий авариялар (радиологик терроризм ҳаракатлари) шароитларида ҳаракат қилишга ўқитишни ташкил этади ва амалга оширади;

идоровий ихтисослаштирилган тузилмаларнинг радиациявий-хавфли зонани разведка қилишга, ионлаштиривчи нурланиш манбаини идентификация қилишга, шахсий таркиб (ходимлар) ва жойга махсус ишлов беришга доимий тайёргарлигини таъминлайди;

захирага қўйиладиган моддий-техника ресурсларининг миқдори ва таркиби бўйича тавсияларни ишлаб чиқади;

барча даражаларда радиациявий авариялардан хабардор қилиш ва уларнинг оқибатларини тугатиш бўйича тадбирларни режалаштириш юзасидан ташкилий-методик раҳбарликни амалга оширади;

радиациявий аварияларда биринчи бўлиб ҳаракат қилиш куч ва воситалари тайёрланишини назорат қилади;

жойнинг радиоактив ифлосланиши билан боғлиқ жараёнларни прогноллаштириш, барвақт аниқлаш ва уларни тугатиш бўйича норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва методик ҳужжатларни ишлаб чиқишда иштирок этади;

радиациявий аварияларни барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш, шу жумладан радиологик терроризм ҳаракатлари соҳасида хорижий мамлакатларнинг илғор тажрибасини ўрганади ва амалиётга жорий этади.

16. Соғлиқни сақлаш вазирлиги:

озиқ-овқат махсулотлари, курилиш материаллари, сув (очиқ ва ёпик манбалари)нинг радионуклидлар билан ифлосланиши ҳолатини назорат қилади; радиациявий авариялар (радиологик терроризм ҳаракатлари)нинг кенгайишига йўл қўймаслик ва оқибатларини тугатиш тадбирларини амалга оширади;

ионлаштирувчи нурланиш, радиациявий-хавфли материаллар (улар кўмилгунига қадар) манбаларини вақтинча сақлаш тартибини белгилайди; радиациявий авариялар кенгайишига йўл қўймаслик ва уларнинг оқибатларини тугатиш ишларига жалб этиладиган ходимлар (шахсий таркиб) учун радиациявий хавфсизлик режимини белгилайди;

радиациявий-хавфли объектлар ва ҳудудлар яқинида ҳамда бевосита ўша жойларда радиациявий фонни доимий асосда ўлчайди;

Фавқулудда вазиятлар вазирлигининг Кризис вазиятларни бошқариш марказини ва ҳудудий бошқармаларнинг ахборот-таҳлил хизматларини (тезкор навбатчилар гуруҳларини) жорий ва тезкор маълумотлар билан таъминлайди;

идравий ихтисослаштирилган тузилмаларнинг радиактив ифлосланиш зоналари чегараларини, жойнинг радиометриясини аниқлаш ҳамда ионлаштирувчи нурланиш манбаини бирламчи идентификациялаш бўйича ишларни бажаришга доимий тайёргарлигини таъминлайди;

радиациявий авариялар (радиологик терроризм ҳаракатлари)нинг кенгайишига йўл қўймаслик ва оқибатларини тугатиш ишларини бажаришга жалб этилган ходимлар (шахсий таркиб)нинг яқка тартибдаги ва жамоавий дозиметрик назоратини, шунингдек уларнинг тиббий ҳимоя қилинишини ташкил этади ва амалга оширади;

радиациявий аварияларнинг олдини олиш, уларнинг кенгайишига йўл қўймаслик ва оқибатларини тугатиш бўйича ишларни олиб борган ҳамда чекланган йўл қўйиладиган миқдорлардан ортиқча нурланган шахсларни ижтимоий муҳофаза қилиш чора-тадбирларини амалга оширишда қатнашади, шунингдек уларга имтиёзлар берилишини ва улар тиббий-психологик реабилитация қилинишини таъминлайди;

жойнинг радиоактив ифлосланиши билан боғлиқ жараёнларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва тугатиш бўйича норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва методик ҳужжатларни ишлаб чиқишда қатнашади;

вазирликлар ва идораларнинг ихтисослаштирилган тузилмалари ходимларини (биринчи бўлиб ҳаракат қилиш гуруҳларини) радиактив ифлосланиш ўчоғида ҳаракат қилишга ўқитади;

радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш соҳасида хорижий мамлакатларнинг илғор тажрибасини ўрганади ва амалиётга жорий этади.

17. Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги:

жойнинг радиоактив ифлосланиши билан боғлиқ жараёнларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва тугатиш бўйича норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва методик ҳужжатларни ишлаб чиқишда қатнашади;

Ўсимликчилик ва чорвачилик маҳсулотлари, озуқа, ўтлоқлар ва яйловлар тупроғи ва ўсимликлари радионуклидлар билан ифлосланиши ҳолатини назорат қилади;

қишлоқ хўжалиги ерлари, экинзорлари ва маҳсулотлари радионуклидлар билан ифлосланишидан хабардор қилиш ҳамда радиациявий фон белгиланган нормалардан ортиқча эканлиги аниқланган тақдирда радионуклидлар билан ифлосланиш даражасини пасайтириш чора-тадбирларини ташкил этади ва амалга оширади;

идоравий ихтисослаштирилган тузилмаларнинг радиациявий авариялар юзага келиши хавфи бўлган тақдирда уларни барвақт аниқлаш ва уларга муносабат билдириш, дезактивизация қилиш ишларини ўтказиш бўйича хатти-ҳаракатларга доимий тайёрлигини таъминлайди;

қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари, озуқа ва қишлоқ хўжалиги экинзорлари тупроғи ва экинзорлар радионуклидлар билан белгиланган нормалардан ортиқча ифлосланиши ҳолатларидан хабардор қилиш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш соҳасида хорижий мамлакатларнинг илғор тажрибасини ўрганади ва амалиётга жорий этади.

18. Давлат божхона кўмитаси:

радиоактив материаллар республика ҳудудига /ундан/ у орқали олиб кирилиши/олиб чиқилиши/транзити устидан радиациявий назоратни амалга оширади;

Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизими бошқаруви органларини белгиланган нормалардан ортиқча радионуклидлар мавжуд бўлган материаллар республика ҳудудидан/га олиб чиқилиши/олиб кирилишининг рухсат берилмаган уринишлари аниқланиши ҳолатлари тўғрисида хабардор қилади, ва белгиланган тартибда уларнинг олиб кирилиши/олиб чиқилишига йўл қўймаслик, шунингдек уларни жўнатувчига қайтариш тартиб-таомиллари ташаббуси билан чиқади;

ионлаштирувчи нурланиш манбалари айланиши устидан божхона назорати, шунингдек радиациявий аварияларни барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш соҳасида хорижий мамлакатларнинг илғор тажрибасини ўрганади ва амалиётга жорий этади.

19. Давлат табиатни муҳофаза қилиш кўмитаси:

атроф муҳитнинг радиоактив ифлосланишини пасайтиришга ва/ёки улар ҳақида хабардор қилишга йўналтирилган ишлаб чиқилган тадбирлар саноат объектлари томонидан бажарилишини мувофиқлаштиради;

антропоген манбалар атроф муҳити, шунингдек уларнинг таъсири зонасига кирадиган объектлар атрофи ва яқини радионуклидлар билан ифлосланиши ҳолати устидан кузатиш ва назорат қилишни ташкил этади ва амалга оширади;

атроф муҳит (ҳаво, сув ва тупроқ) радионуклидлар билан ифлосланиши ҳолати тўғрисидаги маълумотларни тўплайди, таҳлил қилади ва умумлаштиради, уларнинг Фавқулодда вазиятлар вазирлигининг Кризис вазиятларни бошқариш марказига ва унинг ҳудудий бошқармаларининг ахборот-тах-

лил хизматларига (тезкор навбатчилар гуруҳларига), шунингдек манфаатдор вазирликлар ва идораларга етказилишини таъминлайди;

идоравий ихтисослаштирилган тузилмаларнинг радиациявий авариялар (радиологик терроризм ҳаракатлари) ўчоқларида сув, ҳаво ва тупроқ намуналарида радионуклидлар мавжудлиги бўйича ишларни бажаришга доимий тайёргарлигини таъминлайди;

радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш соҳасида хорижий мамлакатларнинг илғор тажрибасини ўрганади ва амалиётга жорий этади.

20. «Саноатгеоконтехназорат» давлат инспекцияси:

радиациявий аварияларни, шунингдек уларга олиб келган ички ва ташқи таҳдидларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш, уларнинг кенгайишига йўл қўймаслик ва оқибатларини бартараф этиш тадбирларини режалаштиришда ва уларнинг амалга оширилишини таъминлашда қатнашади;

Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимининг норматив-ҳуқуқий базасини ишлаб чиқиш, кенгайтириш ва такомиллаштиришни таъминлайди;

Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимининг куч ва воситаларини радиациявий авариялар ва радиологик терроризм ҳаракатлари юзага келиш хавфи бўлган тақдирда тезкор ҳаракат қилишга тайёрлашда қатнашади;

радиациявий хавфсизлик ва радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш соҳасида илғор халқаро тажрибани жорий этиш масалалари бўйича халқаро ҳамкорликни амалга оширади.

21. «Ўзгидромет» маркази:

мониторингнинг мавжуд постлари билан боғлиқликда аҳоли пунктлари ҳудудида атмосферанинг ерга яқин қатламининг радиоактив ифлосланишини назорат қилувчи идоравий тизимнинг фаолиятини ташкил этади ва таъминлайди;

идоравий ихтисослаштирилган тузилмаларни (радиациявий вазиятни аниқлаш ва прогноз қилиш бўйича гуруҳларни) ташкил этади ва уларнинг радиациявий авариялар (радиологик терроризм) ўчоқлари ва ўчоқлари яқинида ҳаракат қилишга доимий тайёргарлигини таъминлайди;

жойнинг радиоактив ифлосланиши билан боғлиқ жараёнларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва тугатиш бўйича норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва методик ҳужжатларни ишлаб чиқишда қатнашади;

атмосферанинг ерга яқин қатлами радиоактив ифлосланиши ҳолати тўғрисидаги маълумотларни тўплайди, таҳлил қилади ва умумлаштиради;

аҳоли пунктлари ҳудудидаги радиациявий вазиятнинг ҳолати тўғрисидаги жорий ва тезкор маълумотларни Фавқулудда вазиятлар вазирлигининг Кризис вазиятларни бошқариш марказига ва ҳудудий бошқармаларнинг ахборот-таҳлил хизматларига (тезкор навбатчилар гуруҳларига) етказиши;

атмосфера ҳавоси, тупроқ ва сув радионуклидлар билан белгиланган нормалардан ортиқча ифлосланиши ҳолатларини прогнозлаштириш ва бар-

вақт аниқлаш соҳасида хорижий мамлакатларнинг илғор тажрибасини ўрганади ва амалиётга жорий этади.

22. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси:

радиациявий авариялардан хабардор қилиш, уларнинг кенгайишига йўл қўймаслик ва оқибатларини тугатиш бўйича қарорлар қабул қилишда Радиациявий аварияларни прогностлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимининг раҳбар органларини ва кундалик бошқарув органларини эксперт қўллаб-қувватлайди;

радиациявий аварияларни прогностлаштириш ва улар пайдо бўлиши хавфини барвақт аниқлашнинг замонавий усулларини, шунингдек биринчи бўлиб муносабат билдириш бўлинмалари ходимларини химоя қилиш усулларини ишлаб чиқади ва жорий этади;

радиоактив материалларнинг турлари, тартиби ва қувватини узил-кесил идентификациялаш бўйича ишларни ташкил этади ва амалга оширади; ионлаштирувчи нурланиш манбаларини зарарсизлантириш (қўмиб ташлаш) ишларини бажаради;

Давлат божхона қўмитасининг портал мониторинг тизими зарур тарзда ишлашини қўллаб-қувватлаш учун илмий ва техник қўмаклашади;

Фавқулодда вазиятлар вазирлигининг Кризис вазиятларни бошқариш марказини ва ҳудудий бошқармаларнинг ахборот-таҳлил хизматларини (тезкор навбатчилар гуруҳларини) жорий ва тезкор ахборот билан таъминлайди;

ўзининг ихтисослаштирилган тузилмаларининг радиациявий авариялар (радиологик терроризм ҳаракатлари)дан хабардор қилишга ва уларнинг оқибатларини тугатишга доимий тайёргарлигини таъминлайди;

радиациявий авариялар оқибатларини тугатиш ишларини бажаришда идоравий ходимлар устидан яқка тартибда ва жамоавий радиациявий назоратни ташкил этади ва амалга оширади;

жойнинг радиоактив ифлосланиши билан боғлиқ жараёнларни прогностлаштириш, барвақт аниқлаш ва тугатиш бўйича норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва методик ҳужжатларни ишлаб чиқишда қатнашади;

вазирликлар ва идораларнинг ихтисослаштирилган тузилмалари (биринчи бўлиб ҳаракат қилиш гуруҳлари) ходимларини радиоактив ифлосланиш ўчоғида ҳаракат қилишга ўқитади;

радиациявий аварияларни прогностлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш соҳасида хорижий мамлакатларнинг илғор тажрибасини ўрганади ва амалиётга жорий этади.

23. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари:

ўзлари ҳузурида янгидан ташкил этиладиган ҳудудий идоралараро комиссиялар орқали маҳаллий даражадаги Радиациявий аварияларни прогностлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимига раҳбарлик қилади;

тегишли маъмурий-ҳудудий бирлик доирасида барқарор радиациявий вазиятни сақлаш ва мустаҳкамлаш бўйича давлат сиёсатини таъминлашга

доир тадбирлар амалга оширилиши устидан назоратни ташкил этади ва амалга оширади;

барқарор радиациявий вазиятни сақлаш ва мустаҳкамлашга йўналтирилган комплекс тадбирлар (ташкилий, профилактик, муҳандис-техник ва бошқалар) самарадорлигини оширишга доир таклифларни ишлаб чиқади ва кўриб чиқиш учун Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига киритади;

аҳоли ва ҳудудларни радиациявий авариялардан (радиологик терроризм ҳаракатларидан) ва уларнинг оқибатларидан ҳимоя қилиш масалаларини ҳал этиш ваколатига кирадиган давлат бошқаруви органларининг ҳудудий бўлинмалари, корхоналар ва муассасалар фаолиятини ва уларнинг ўзаро ҳамкорлик қилишини мувофиқлаштиради;

идоравий мансуб ҳудудда ташкил этилган ва (ёки) жойлаштирилган ҳудудий, идоравий ва объектлар ихтисослаштирилган тузилмалари куч ва воситаларининг тайёргарлигини ва уларни доимий тайёр ҳолатда сақлашни назорат қилади;

ионлаштирувчи нурланиш манбалари айланиши устидан давлат ҳисоби ва назорати тизими фаолиятини назорат қилади;

Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизими бошқарувининг республика ва ҳудудий органлари ўртасида маълумотлар тўпланиши, таҳлил қилиниши ва алмашилиши ташкил этади;

радиациявий авариялардан хабардор қилиш, уларнинг кенгайишига йўл қўймаслик ва оқибатларини тугатиш учун мўлжалланган моддий ва молиявий ресурслар захирасини ташкил этади.

V. Ахборот-таҳлил кичик тизими

24. Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимининг ахборот-таҳлил кичик тизими ўзида табиий, техноген ва бошқа хусусиятга эга бўлган, жойнинг радиоактив ифлосланиши билан бирга кечадиган (радиациявий авариялар) фавқулудда вазиятлардан аҳоли ва ҳудудларни ҳимоя қилиш масалаларини ҳал этиш ваколатига кирадиган давлат бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, хўжалик бирлашмалари, корхоналар ва муассасаларнинг навбатчи-диспетчерлик (диспетчерлик) хизматларини бирлаштирадиган ташкилий-техник тузилмани ифодалайди.

25. Ахборот-таҳлил тизимининг асосий вазифаси — радиациявий хавфсизликнинг белгиланган нормалари ортиқча бўлиши ҳолатлари тўғрисида бошқарув органларига ва Радиациявий аварияларини прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимининг куч ва воситаларига тезкор хабар берилишини таъминлаш ҳамда юзага келиши таҳдидини бартараф этиш, шунингдек радиациявий аварияларнинг кенгайишига йўл қўймаслик ва оқибатларини тугатиш мақсадида ҳаракат қилиш механизмлари ташаббуси билан чиқиш.

26. Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимининг ахборот-таҳлил кичик тизими:

республика даражасида — Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлигининг Кризис вазиятларни бошқариш маркази, шунингдек ваколатли вазирликлар ва идораларнинг навбатчи-диспетчерлик хизматлари;

махаллий даражада — фавқулодда вазиятлар бўйича ҳудудий бошқармаларнинг ахборот-таҳлил хизмати ҳамда ваколатли вазирликлар ва идораларнинг ҳудудий бўлинмалари навбатчи-диспетчерлик хизматлари;

объектлар даражасида — радиациявий-хавфли объектлар/ионлаштирувчи нурланиш манбалари мавжуд бўлган объектларнинг навбатчи-диспетчерлик хизмати билан ифодаланади.

27. Ахборот-таҳлил тизими фаолиятига амалий раҳбарлик қиладиган Фавқулодда вазиятлар вазирлигининг Кризис вазиятларни бошқариш маркази ахборот-таҳлил кичик тизимининг мувофиқлаштирувчиси ва бош органи ҳисобланади.

28. Ахборот-таҳлил кичик тизими ҳамда умуман бутун тизим фаолиятига Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва Фанлар академиясининг Ядро физикаси институти методик раҳбарлик қилади.

29. Ахборот-таҳлил кичик тизимида маълумотлар айирбошлаш умумий фойдаланиладиган алоқанинг глобал тармоғи (Интернет) негизида ташкил этиладиган химояланган компьютер тармоғи бўйича амалга оширилади.

VI. Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат tizimi амал қилиши тартиби

30. Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизими ҳам умуман республика ҳудудида, ҳам жойларда юзага келадиган радиациявий вазиятга боғлиқ равишда қуйидаги уч режимдан бирида фаолият кўрсатади:

1) *кундалик режим* қулай радиациявий вазиятда, яъни аҳолининг радиоактив нурланиши ва ҳудудларнинг радионуклидлар билан белгиланган нормалардан ортиқча ифлосланиши хавфи юзага келиши таҳдиди мавжуд бўлмаганда белгиланади.

Ушбу режимда:

Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизими бошқарув органлари, куч ва воситаларининг белгиланган вазифаларни бажаришга тайёргарлигини ошириш;

ахборот-таҳлил кичик тизимини такомиллаштириш;

моддий-техника ва молиявий ресурслар захирасини тўлдириш ва янгилаш;

радиациявий хавфли объектлар фаолият кўрсатиши барқарорлигини ошириш ва радиациявий жиҳатдан нобоп ҳудудларда экологик вазиятни соғломлаштириш;

Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимининг барча элементлари фаолиятини ҳар томонлама (норматив-ҳуқуқий, ташкилий, моддий-техник, молиявий) таъминлаш тадбирлари бажарилади;

2) *юқори тайёрлик режими* жой (ҳудудлар) радионуклидлар билан ифлосланиши билан бирга кечадиган ва аҳолининг белгиланган нормалардан ортиқча радиоактив нурланишига олиб келувчи турлича хусусиятга эга бўлган фавқулодда вазият юзага келиши хавфи бўлган тақдирда белгиланади.

Ушбу режимда радиациявий хавфли объектлар ва ҳудудларда фавқулодда вазиятлардан (радиациявий авариялардан) хабардор қилиш ва уларни тугатиш бўйича режалар амалга киритилади. Уларга мувофиқ:

раҳбарлик қилувчи органлар ва бошқарув органларининг улар доимий жойлашган жойларда кеча-кундуз навбатчилик қилиши ташкил этилади;

потенциал хавфли объектлар ва участкаларда (ҳудудларда) радиациявий вазият устидан мониторинг олиб бориш кучайтирилади, уларда радиациявий фонни ўлчаш қарралиги кўпаяди;

ихтисослаштирилган тузилмалар (бўлинмалар) ҳамда моддий-техника ва молиявий ресурслар захираси ҳаракатга тайёрлик ва улардан белгиланган вазифа бўйича фойдаланиш ҳолатига келтирилади;

радиациявий аварияларнинг эҳтимоли бўлган ёки юзага келган ўчоқлари туманларига радиациявий назорат ва кузатишни кучайтириш мақсадида радиациявий назоратнинг мобил гуруҳлари юборилади;

эҳтимоли бўлган радиациявий аварияларнинг кўламлари ва оқибатларини прогнозлаштириш асосида аҳоли ва ҳудудларни ҳимоя қилиш, шунингдек уларни таъминлаш бўйича тадбирлар усуллари бўйича зарур тузатишлар киритилади;

3) *фавқулодда режим* жойнинг радионуклидлар билан ифлосланишига ва аҳолининг белгиланган нормалардан ортиқча радиоактив нурланишига олиб келган турлича хусусиятга эга бўлган фавқулодда вазият юзага келганда белгиланади.

Ушбу режим ундан олдинги юқори тайёрлик режимини четлаб ўтган ҳолда жорий этилиши мумкин.

Фавқулодда режимда радиациявий авариялар кенгайишига йўл қўймаслик ва уларни тугатиш бўйича режалар амалга киритилади. Уларга мувофиқ:

раҳбарлик қилувчи органлар ва бошқарув органларининг улар доимий жойлашган жойларда кеча-кундуз навбатчилик қилиши ташкил этилади;

вазиятни баҳолаш ва қарор қабул қилиш учун радиоактив ифлосланиш ўчоқларига биринчи бўлиб ҳаракат қилиш гуруҳлари юборилади;

моддий-техника ресурслари захираси жорий таъминлашга ва белгиланган вазифасига кўра фойдаланишга ўтказилган ҳолда тўлиқ тайёр ҳолатга келтирилади;

радиациявий назорат ва кузатишни кучайтириш мақсадида радиациявий авариялар ўчоқлари юзага келган туманларга ва улар билан чегарадош ҳудудларга радиациявий назоратнинг мобил гуруҳлари юборилади;

юзага келган радиациявий авариянинг қўламлари ва оқибатларидан келиб чиқиб аҳоли ва ҳудудларни ҳимоя қилиш, шунингдек уларни ҳар томонлама таъминлаш бўйича комплекс чора-тадбирлар ташкил этилади ва амалга оширилади;

радиоактив ифлосланиш ўчоқлари кенгайишига йўл қўймаслик ва уларни тугатиш чора-тадбирлари тўғрисида раҳбар органларни ва бошқарув органларни доимий хабардор қилиш ташкил этилади.

31. Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлиги радиациявий авариялар таҳдиди ва юзага келишида саъй-ҳаракатларни режалаштириш юзасидан ташкилий-методик раҳбарлик қилади.

VII. Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизими амал қилишига қўйиладиган алоҳида талаблар

32. Моддий-техника ва молиявий ресурслар захираси радиациявий аварияларнинг олдини олиш, уларнинг кенгайишига йўл қўймаслик ва уларни тугатиш бўйича чора-тадбирларни таъминлаш учун мўлжалланган ҳамда зарур етарлилик тамойили бўйича ва маҳаллий хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда маҳаллий ва объектлар даражаларида ташкил этилади.

33. Захирага қўйиладиган ҳудудий моддий-техника ресурслари миқдори ва таркибини фавқулодда вазиятлар ва соғлиқни сақлаш бошқармаларининг тавсиялари асосида Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари белгилайди (радиациявий-хавфли объектларда — объект тасарруфида бўлган ташкилот маъмурияти).

34. Молиявий ва моддий-техника ресурслари захираларини ҳисобга олиш, сақлаш, жамлаш ва янгилаш, шунингдек уларни ҳисобдан чиқаришни таъминлаш Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликларига юкланади.

35. Радиациявий авариялар таҳдидлари ва оқибатларини тугатиш чора-тадбирларини молиялаштириш радиациявий ифлосланиш зоналаридаги объектлар маблағлари, тегишли вазирликлар ва идораларнинг, суғурта жамғармалари ва бошқа манбаларнинг маблағлари ҳисобига амалга оширилади.

36. Радиациявий авария таҳдидини ёки унинг оқибатларини тугатиш учун ресурслар етарли бўлмаган тақдирда, улар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг захира жамғармасидан ажратилиши мумкин.

**Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш
ва ҳаракат қилиш ягона давлат тизимининг
ТАШКИЛИЙ ТУЗИЛМАСИ**

	РАПБАХҚ раҳбар органлари	РАПБАХҚ кундалик бошқарув органлари	Радиациявий аварияларни прогнозлаштириш, барвақт аниқлаш, улардан хабардор қилиш, уларнинг кенгайишига йўл қўймаслик ва уларни тугатиш кучлари ва воситалари	РАПБАХҚ ахборот-таҳлил ёрдамчи тизими
Республика даражасида	Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси	Соғлиқни сақлаш вазирлиги, ФВВ, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, Давлат табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси, «Саноатгеоконтехназорат» ДИ, ЎЗР ФА, ДБҚ, «Ўзгидромет», Давлат геология қўмитаси	Соғлиқни сақлаш вазирлиги, ФВВ, «Ўзгидромет», Давлат табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси, «Саноатгеоконтехназорат» ДИ, Давлат геология қўмитаси, ДБҚ, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, ЎЗР ФАнинг идоравий ихтисослаштирилган тузилмалари (бўлинмалари)	ФВВ ҚВБМ, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, «Ўзгидромет», Давлат табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси, Давлат геология қўмитаси, ДБҚ, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, ЎЗР ФА навбатчи — диспетчерлик хизматлари
Маҳаллий даражада	Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари	Соғлиқни сақлаш вазирлиги, ФВВ, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, Давлат табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси, ДБҚ, «Ўзгидромет» худудий бўлинмалари	Тегишли вазирликлар ва идоралар худудий бўлинмаларининг ихтисослаштирилган идоравий худудий тузилмалари; махсус химоя йиғма мобил отрядлари	Фавқулодда вазиятлар бошқармаларининг ахборот-таҳлил хизматлари, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, ДТМҚҚ, ДБҚ, «Ўзгидромет» худудий бўлинмаларининг навбатчи — диспетчерлик хизматлари
Объектлар даражасида	Радиациявий хавфли объект маъмурияти (раҳбарияти)	Радиациявий — хавфли объектларнинг фавқулодда вазиятлар бўйича бўлинмалари (мутахассислар)	Радиациявий — хавфли объектлар/ ИНМ мавжуд бўлган объектларнинг авария-техника командалари (гуруҳлари), радиациявий разведка, махсус ишлаш гуруҳлари ва бошқа тузилмалари	Радиациявий — хавфли объект / ИНМ мавжуд бўлган объектнинг навбатчи — диспетчерлик хизмати (диспетчер)

Фойдаланилган қисқартмалар : ДБҚ — Давлат божхона қўмитаси; ФВВ — Фавқулодда вазиятлар вазирлиги; ЎЗР ФА — Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси; ФВВ ҚВБМ — Кризис вазиятларни бошқариш маркази; ИНМ — ионлаштирувчи нурланиш манбаи.

Вазирлар Маҳкамасининг
2012 йил 20 декабрдаги 358-сон қарорига
3-ИЛОВА

**Ионлаштирувчи нурланишнинг санкцияланмаган (эгасиз)
манбалари аниқланганда назорат қилувчи органлар ва
мудофаа тузилмаларнинг ўзаро ҳамкорлик қилиш
ТАРТИБИ**

Ушбу Тартиб ионлаштирувчи нурланишнинг санкцияланмаган (эгасиз) манбалари топилганда ўтказиладиган тадбирларнинг навбатлилигини ва уларни бажарувчиларни, шунингдек аҳоли ва ҳудудларнинг радиациявий хавфсизлигини таъминлаш соҳасидаги ҳаракат қилиш бўлинмаларига юкланадиган асосий вазифаларни ҳамда назорат қилувчи органлар ва мудофаа тузилмаларнинг ўзаро ҳамкорлик қилишини белгилайди.

I. Асосий тушунчалар

Ионлаштирувчи нурланишнинг санкцияланмаган (эгасиз) манбаи (ИНСМ) — фаол ҳаракатлар билан топилган ёки аниқланган ва ионлаштирувчи нурланиш манбалари (ИНМ) миллий реестрига киритилмаган радиоактив модда ёки ядровий материал.

Ҳаракат қилиш бўлинмалари — жойнинг радиациявий ифлослантириш ўчоғи юзага келишидан хабардор қилиш ва (ёки) аниқлаш (радиациявий разведка), уларнинг кенгайишига йўл қўймаслик (белгилаш ва чеклаш) ҳамда тугатиш (ИНМни зарарсизлантириш, дезактивлаштириш) бўйича ишларни ўтказиш учун мўлжаллаб махсус тайёрланган ва жиҳозланган тузилмалар.

**II. Санкцияланмаган (эгасиз) ИНМ топилганда
тадбирларни ўтказиш тартиби**

Радиоактив моддалар (РМ) ва радиоактив чиқиндилар (РАЧ) айланиши субъектларида уларнинг, шунингдек топилган ёки РМ ва РАЧ йўқолиши аниқланган ҳолларда улар бир соат мобайнида бу тўғрида юқори ташкилотни (мавжуд бўлса), Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлигини, Миллий хавфсизлик хизматини ва «Саноатгеоконтехназорат» давлат инспекциясини хабардор қилади. Топилган ва ҳисобга олинмаган РМ ва РАЧ ҳисобга қўйилади (Вазирлар Маҳкамасининг «Радиоактив моддалар ва радиоактив чиқиндилар, шунингдек ядровий материаллар айланишини давлат томонидан ҳисобга олиш ва назорат қилиш тартиби тўғрисидаги низомларни тасдиқлаш тўғрисида» 2009 йил 13 августдаги 231-сон қарори).

РМ ва РАЧ айланиши субъектларининг жавобгарлиги доирасидан ташқарида ИНСМ топилган ёки аниқланган тақдирда ўзаро хабардор қилиш ушбу

Тартибга иловага мувофиқ ИНСМ топилганда назорат қилувчи органлар ва мудофаа тузилмаларининг ўзаро ҳамкорлик қилиш схемаси бўйича амалга оширилади.

ИНСМ топилган тақдирда ўтказиладиган ишларнинг хавфсизлигини таъминлаш мақсадида ходиса рўй берган жойда Фавқулодда вазиятлар вазирлиги ва (ёки) Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳаракат қилиш бўлинмалари кучлари билан радиациявий разведка амалга оширилади. Радиациявий разведка якунлари бўйича жойнинг радиациявий ифлосланиш зонаси (ўчоғи) аниқланади ва белгиланади.

Худудий (идоравий) Давлат санитария-эпидемиология назорати маркази (ДСЭНМ) радиациявий хавфсизлик бўлими (РХБ) мутахассислари томонидан радиациявий режим белгилангандан кейингина ҳаракат қилиш бўлинмалари радиациявий захарланиш ўчоғининг кенгайишига йўл қўймаслик ва тугатиш ишларига қўйилади.

ИНСМ топилган (аниқланган) жойда ўтказиладиган барча тадбирлар ишлар раҳбари (қарор қабул қилувчи шахс)нинг назорат қилувчи органлар ва мудофаа тузилмаларининг етиб келган мутахассислари (экспертлари) тақдим этган таклифлар асосида қабул қилган қарорига мувофиқ амалга оширилиши керак. ИНСМ топилган жойда ишларни ўтказиш юзасидан қарор худудий (идоравий) ДСЭМнинг радиациявий хавфсизлик бўлими эксперти (мутахассиси) таклифисиз қабул қилиниши мумкин эмас.

Ҳаракат қилиш бўлинмаларининг шахсий таркиби радиациявий ифлосланиш ўчоғида ишлаш учун нафас олиш органлари ва терини химоялаш, шунингдек якка тартибда ва гуруҳли радиометрик назорат воситалари (дозиметрлар) билан таъминланган бўлиши керак.

Ядровий авариялар ва (ёки) ядровий қўпоровчилик ходисалари рўй берганда ҳаракат қилиш бўлинмаларининг шахсий таркибига радиациявий ифлосланиш ўчоғидаги ишлардан олдин специфик йодли профилактика қўлланади.

Радиациявий ифлосланиш ўчоғидан чиқиш чоғида барча ходимлар ва шахсий таркиб якуний махсус ва санитария ишловидан ўтиши керак.

III. ИНСМ топилган (аниқланган) ҳолларда назорат қилувчи органлар ва мудофаа тузилмаларининг функционал вазифалари

ИНСМ топилганлиги (аниқланганлиги) тўғрисида ахборот олингач назорат қилувчи органлар ва тегишли мудофаа тузилмалари ўзларига юкланган функцияларга мувофиқ тадбирларни бажаришга киришадилар.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси:

Вазирлар Маҳкамаси ҳузурида ташкил этиладиган махсус орган (комиссия) орқали ИНСМни идентификациялаш ва зарарсизлантириш бўйича тадбирларга жалб этиладиган назорат қилувчи органлар ва мудофаа тузилмаларининг, бошқа вазирликлар ва идораларнинг фаолиятига умумий раҳбарлик қилиш;

зарурат бўлганда радиациявий аварияларнинг олдини олиш, кенгайишига йўл қўймаслик ва оқибатларини тугатиш бўйича тадбирларга Мудофаа вазирлиги қўшилмалари, қисмлари ва муассасаларини жалб этиш тўғрисидаги қарорни ишлаб чиқиш ва Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан тасдиқлашга киритиш.

Фавқулодда вазиятлар вазирлиги:

ИНСМ топилганлиги ҳолати тўғрисида вазирликлар ва идораларни, шунингдек мудофаа тузилмаларини хабардор қилиш;

ходиса (топилган) жойига тезкорлик билан етиб келиш;

радиациявий разведкани ташкил этиш ва ўтказиш;

радиациявий ифлосланиш ўчоғи (РИЎ) кенгайишига йўл қўймаслик ва тугатиш ишларини ўтказиш юзасидан қарор қабул қилиш учун таклифларни ишлаб чиқиш ва тақдим этиш;

ИНСМни зарарсизлантириш ва кўмиб ташлаш ишларини амалга оширишни ташкил этиш ва уларда қатнашиш;

радиациявий ифлосланиш ўчоғи (РИЎ)даги ишларга жалб этиладиган шахсий таркибни яқка тартибда дозиметрик назорат қилиш;

РИЎдаги дезактивация ишларининг ҳамда махсус ишлов бериш пункти (МИБП)да шахсий таркибни ва техникани махсус кўрикдан ўтказишнинг сифатини назорат қилиш;

юқори ва ўзаро ҳаракат қилувчи бошқарув органларини ИНСМни зарарсизлантириш ва кўмиб ташлаш ишларининг натижалари тўғрисида хабардор қилиш.

Соғлиқни сақлаш вазирлиги:

ходиса (топилган) жойига етиб келиш;

радиациявий разведкани ва материални идентификациялашни ташкил этиш ва ўтказишда қатнашиш;

вазиятни (хавфлиликни) баҳолаш ва радиациявий хавфсизлик режимини аниқлаш;

РИЎнинг кенгайишига йўл қўймаслик ва тугатиш ишларини ўтказиш юзасидан қарор қабул қилиш учун таклифларни ишлаб чиқиш ва тақдим этиш;

ИНСМни зарарсизлантириш ва кўмиб ташлаш ишларини ташкил ва ўтказишда қатнашиш;

РИЎдаги ишларга жалб этиладиган ходимларни ва шахсий таркибни яқка тартибда дозиметрик назорат қилишни ташкил этиш ва амалга ошириш;

РИЎдаги дезактивация ишларининг ҳамда махсус ишлов бериш пункти (МИБП)да шахсий таркибни ва техникани махсус кўрикдан ўтказишнинг сифатини назорат қилиш;

топилган (аниқланган) ИНСМни идентификация қилиш натижаларини хужжатлаштириш, шунингдек улар бўйича юқори ва ўзаро ҳаракат қилувчи бошқарув органларини хабардор қилиш.

Ички ишлар вазирлиги:

бегона шахсларни ва автотранспорт воситаларини киритмаслик мақсадида хавфли зона ҳудудини ўраб олиш ва кўриқлашни ташкил этиш;

топилган (аниқланган) ИНСМнинг келиб чиқишини аниқлаш бўйича тергов-тезкор тадбирларини ўтказиш;

одамларни ва бегона автотранспортни хавфли зона ҳудудидан эвакуация қилишда қатнашиш;

топилган (аниқланган) ИНСМни олиб чиқиб кетиш йўналиши бўйича кузатиб боришни ташкил этиш;

бошқарув органларини, ўзаро ҳаракат қилувчи ва назорат қилувчи вазирликлар ва идораларни ўтказилган махсус ишларнинг натижалари тўғрисида хабардор қилиш.

Давлат божхона кўмитаси:

ўзаро ҳаракат қилувчи ва назорат қилувчи вазирликлар ва идораларни республика ҳудуди орқали (унга ва ундан) транзит бўйича олиб кириш (олиб чиқиб кетиш) юзасидан радиациявий назоратни амалга ошириш чоғида ИНСМ топилиши (аниқланиши) ҳолатлари тўғрисида хабардор қилиш;

топилган (аниқланган) ИНСМни дастлабки радиометриялаш ва идентификациялашни ўтказиш;

ходимларни ва аҳолини ИНСМнинг зарарли таъсиридан ҳимоя қилиш тадбирларини ташкил этиш ва амалга ошириш;

топилган (аниқланган) ИНСМларни олиб киришга ёки транзит бўйича (жўнатувчига) қайтаришга, шунингдек уларнинг санкциясиз олиб чиқиб кетилишига йўл қўймаслик бўйича тартиботлар юзасидан белгиланган тартибда ташаббус кўрсатиш;

топилган (аниқланган) ИНСМни идентификациялаш ва олиб чиқиб кетиш ишлари тугагунгача ИНСМнинг дахлсизлигини таъминлаш;

топилган (аниқланган) ИНСМни идентификациялаш ва зарарсизлантириш тадбирларини ҳар томонлама таъминлаш.

Миллий хавфсизлик хизмати:

қўпоровчиликка қарши курашиш бўйича тезкор-қидирув ишлари натижасида аниқланган ИНСМ топилгандаги ҳаракатларга умумий раҳбарлик қилиш, ўзаро ҳаракат қилувчи бошқарув органларини ҳамда назорат қилувчи вазирликлар ва идораларни ИНСМ аниқланганлиги ҳоллари тўғрисида хабардор қилиш;

назорат қилувчи органлар ва мудофаа тузилмаларининг, жалб этиладиган бошқа вазирликлар ва идораларнинг ўзаро ҳаракат қилувчи бўлинмалари ишлари натижалари тўғрисида ахборот алмашиш тартиби ва доираларини келишиш;

аниқланган ИНСМнинг келиб чиқишини аниқлаш бўйича тергов-тезкор тадбирларини ўтказиш;

топилган (аниқланган) ИНСМни олиб чиқиб кетиш йўналиши бўйича кузатиб боришни ташкил этиш (зарурат бўлганда);

РИЎдаги ишларга жалб этиладиган шахсий таркибни яқка тартибда дозиметрик назорат қилишни ташкил этиш ва амалга ошириш, кейинчалик ходимлар томонидан олинган ионлаштирувчи нурланиш дозаларини яқка тартибда ҳисобга олиш.

«Саноатгеоконтехназорат» ДИ:

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг Республика радиоактив чиқиндиларни кўмиб ташлаш пункти РРЧКП учун топилган (аниқланган) ИНСМни кўмиб ташлаш бўйича тадбирлар комплексини ташкил этиш ва ўтказиш бўйича тегишли хулоса бериш ва рухсатнома тайёрлаш;

топилган (аниқланган) ИНСМни идентификациялашда қатнашиш;

топилган (аниқланган) ИНСМнинг ҳисобга олинишини /ҳисобдан чиқарилишини таъминлаш;

юқори, мувофиқлаштирувчи ва ўзаро ҳаракат қилувчи органларни ИНСМни зарарсизлантириш ва кўмиб ташлаш ишларининг натижалари тўғрисида белгиланган тартибда хабардор қилиш.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг Ядро физикаси институти (Ўзбекистон Республикаси ФА ЯФИ):

экспертларнинг етиб келишини ва уларнинг топилган радиоактив материални жойида (имкониятга кўра) идентификациялашда қатнашишини таъминлаш;

иссиқ камерадаги ишлар;

зарурат бўлганда топилган (аниқланган) ИНСМнинг вақтинча сақланишини таъминлаш.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг Республика радиоактив чиқиндиларни кўмиб ташлаш пункти:

махсус автотранспортнинг ИНСМ топилган (аниқланган) жойга етиб келишини таъминлаш;

«Саноатгеоконтехназорат» ДИнинг махсус рухсатномаси олингандан кейин аниқланган ИНСМни юклаш ва доимий РРЧКП ёки вақтинчалик (Ўзбекистон Республикаси ФА ЯФИ) сақлаш жойига етказиб бериш;

топилган (аниқланган) ИНСМни кўмиб ташлаш (узоқ вақт сақлаш).

ИНСМ аниқланганда назорат қилувчи органлар ва мудофаа тузилмаларининг ўзаро ҳамкорлик қилиш тартибига ИЛОВА

ИНСМ топилганда назорат қилувчи органлар ва мудофаа тузилмаларининг ўзаро ҳамкорлик қилиш СХЕМАСИ

